

бальної оцінки $f(i)=f(K_i)$; згідно з заданими умовами приймає значення 1; 2; 3; 4; 5; $f(i)=1$ відповідає мінімальному ступеню впливу фактора; $f(i)=5$ відповідає максимальному ступеню впливу фактора.

Комплексна оцінка стратегічної гнучкості підприємства побутового обслуговування визначається за формулою:

$$Y = \sum (K_i \times W_i), \quad (25)$$

де Y – комплексна оцінка стратегічної гнучкості підприємства побутового обслуговування; K_i – оцінка за показником i ; W_i – питома вага i -го показника – ваговий коефіцієнт, який визначає відносну значимість факторів стратегічної гнучкості, що визначається експертним шляхом.

При цьому за ваговим коефіцієнтом прийняті такі обмеження: $W_i \geq 0$ та $\sum W_i = 1$.

Таким чином, за запропонованою методикою можна розрахувати кількісний показник стратегічної гнучкості підприємства побутового обслуговування.

Висновки та пропозиції. Проаналізувавши та узагальнивши наукову літературу з питань розробки показників і методів оцінювання стратегічної гнучкості підприємства, ми дійшли висновку, що суттєвим недоліком є відсутність єдиних критеріїв для відбору оцінюваних показників.

Невирішеними залишаються питання вибору груп показників, що оцінюються, та їх складу. Відсутні показники оцінювання стратегічної гнучкості підприємств галузі побутового обслуговування. Таким чином, різноманіття та необґрунтованість запропонованих показників і методик створюють певні труднощі при оцінці та аналізі стратегічної гнучкості підприємства і знижують ефективність управління стратегічною гнучкістю підприємства.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Ансофф И. Стратегическое управление: сокр.пер. с англ. / И. Ансофф, науч. ред. и авт. предисл. Л.И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
2. Грачев А.В. Теоретические предпосылки развития гибкости предприятия /А.В. Грачев // Управление развитием. – 2005. – № 1. – С. 5.
3. Ситницький М.В. Теоретичні аспекти стратегічної гнучкості вітчизняних підприємств / М.В. Ситницький // Науково-технічна інформація. – 2006. – № 2. – С. 31–35.
4. Шатілова О.В. Оцінка рівня стратегічної гнучкості підприємства / О.В. Шатілова // Формування ринкової економіки [Електронний ресурс] : зб. наук. праць. – Спец. вип. : у 2 ч. Економіка підприємства: теорія і практика / М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана" ; відп. ред. А. Ф. Павленко. – К. : КНЕУ, 2010. – Ч. 2. — С. 195–203.
5. Зиньков Д.В. Влияние аутсорсинга на экономическую устойчивость предприятия: дис....канд. экон. наук: 08.00.05 / Д.В. Зиньков. – Тюмень, 2005. – 159 с.
6. Хлістунова Н.В. Управління стратегічною гнучкістю підприємств побутового обслуговування населення України: дис....канд. экон. наук: 08.00.04/ Наталія Вадимівна Хлістунова. - Київ, 2014. -224 с.

УДК 339.194:658.8

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Хомів О.В., к.е.н., доцент кафедри економіки та економічної безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ,
Сибірний А.В., к.б.н., доцент, доцент кафедри менеджменту Львівського державного університету внутрішніх справ

Хомів О.В., Сибірний А.В., Аналіз впливу внутрішніх загроз на економічну безпеку торговельних підприємств

Показано, що стійке становище крупно форматних чи роздрібних торговельних підприємств на ринку неможливе без забезпечення їх економічної безпеки. Успішне виконання торговельними підприємствами своїх функцій, їх стійке становище на ринку неможливе без забезпечення їх економічної безпеки. Вирішенню цього завдання повинен сприяти чітко налагоджений механізм забезпечення економічної безпеки кожного конкретного крупно форматного чи роздрібного торговельного підприємства.

Проведена нами шляхом опитування експертів та працівників торгівлі оцінка ефективності протидії загрозам економічній безпеці торговельних підприємств дозволила виокремити найбільш вагомі з них – низький рівень забезпечення фінансовими ресурсами; недоліки в роботі служб безпеки; недостатнє забезпечення матеріальними ресурсами; неузгодженості інтересів торговельних підприємств з товаровиробниками та постачальниками; зловживання з боку працівників.

Ключові слова: економічна безпека, загрози, торговельні підприємства, анкетування.

Хомів Е.В., Сибірний А.В. Анализ влияния внутренних угроз на экономическую безопасность торговых предприятий

Показано, что устойчивое положение крупноформатных или розничных торговых предприятий на рынке невозможно без обеспечения их экономической безопасности. Успешное выполнение торговыми предприятиями своих функций, их устойчивое положение на рынке невозможно без обеспечения их экономической безопасности. Решению этого задания должен способствовать четко налаженный механизм обеспечения экономической безопасности каждого конкретно крупноформатного или розничного торгового предприятия.

Проведенная нами путем опроса экспертов и работников оценка эффективности противодействия угрозам экономической безопасности торговых предприятий позволила выделить наиболее существенные из них - низкий уровень обеспечения финансовыми ресурсами, недостатки в работе служб безопасности, недостаточное обеспечение материальными ресурсами, несогласованность интересов с товаропроизводителями и поставщиками, а также злоупотребления со стороны сотрудников.

Ключевые слова: экономическая безопасность, угрозы, торговые предприятия, анкетирование.

Khomiv O., Sibirnyy A. Analysis of influence internal threats on the economic security of commercial enterprises

It is shown that a stable position, or large-format retail outlets in the market is impossible without ensuring their economic security. Successful implementation of trade enterprises of their functions, and their strong position in the market is impossible without ensuring their economic security. The solution of this task is to promote well-established mechanism of economic security of each specific large format retail or commercial enterprise.

We carried out by interviewing experts and employees performance evaluation counter threats of economic security of commercial enterprises it possible to identify the most significant of them - a low level of financial resources, shortcomings in the work of the security services, insufficient supply of material resources, lack of coordination with the interests of producers and suppliers, as well as abuse by employees.

Keywords: economic security, threats, traders, questioning.

Постановка проблеми. За останнє десятиліття в Україні спостерігається скорочення чисельності підприємств роздрібної торгівлі. Разом з тим, у загальній кількості мережі з кожним роком зростає частка крупно форматних підприємств. І, відповідно, в умовах посилення конкуренції вагоме місце займає економічна безпека підприємств торгівлі, що являє собою захищеність життєво важливих інтересів підприємства. При цьому мета забезпечення економічної безпеки полягає у стабільному функціонуванні та розвитку, запобіганні

внутрішнім та зовнішнім негативним впливам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивчення економічної безпеки підприємств сьогодні присвячується багато наукових досліджень. Зокрема, Білошкурською Н.В. вивчено принципи побудови, функції та структура економіко-організаційного механізму формування економічної безпеки підприємства [1]. Малаяр А., Тимошенко К.С., Могиліною Л.А. та ін. вивчено нові, сучасні підходи до питань економічної безпеки, у тому числі оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єкта підприємництва [3, 4, 6]. Дослідження Прокопенко О.В., Домашенко М.Д., Школи В.Ю. присвячені питанням формування системи управління економічною безпекою при зовнішньоекономічній діяльності підприємства [5]. Разом з тим, потребують більш ретельного вивчення питання, які стосуються аналізу внутрішніх загроз економічній безпеці саме торговельних підприємств та механізму системи її забезпечення.

Мета наукової статті. Вивчення та оцінка факторів впливу внутрішніх загроз на економічну безпеку торговельних підприємств за допомогою анкетування.

Результати дослідження. Елементами комплексної системи економічної безпеки підприємства є об'єкт, суб'єкт та механізм її забезпечення.

Об'єкт і суб'єкт системи забезпечення економічної безпеки підприємства, як показала практика, тісно взаємозв'язані. Об'єктом системи в цілому виступають цілі та інтереси підприємства в поточному і перспективному періоді.

Суб'єкт системи забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства, як правило, носить складніший характер, оскільки його діяльність обумовлюється не тільки особливостями і характеристиками об'єкту, але і специфічними умовами зовнішнього середовища, яке оточує підприємство. Виходячи з цього, можна виділити дві групи суб'єктів, що забезпечують економічну безпеку підприємства: зовнішні суб'єкти і внутрішні. До зовнішніх суб'єктів відносяться органи законодавчої, виконавчої і судової влади, покликані забезпечувати безпеку всіх без винятку законотворчих учасників господарських відносин. Причому діяльність цих органів не може контролюватися самими підприємствами. Ці органи формують законодавчу основу функціонування і захисту господарської діяльності в різних її аспектах і забезпечують її виконання. До внутрішніх суб'єктів відносяться особи, що безпосередньо здійснюють діяльність по захисту економічної безпеки даного конкретного суб'єкта господарської діяльності. Такими суб'єктами можуть виступати працівники власної служби безпеки підприємства; залучені працівники фірм, що надають послуги із захисту діяльності підприємства.

Внутрішні суб'єкти, що забезпечують економічну безпеку підприємства, здійснюють свою діяльність на основі певної стратегії і тактики. Відомо, що стратегія – це довгостроковий підхід до досягнення мети. Генеральна стратегія економічної безпеки виражається через загальну концепцію комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Крім генеральної стратегії виділяються також спеціальні стратегії (наприклад, залежно від стадії господарської діяльності). Нарешті, можуть застосовуватися функціональні стратегії безпеки. Це може бути стратегія економічної безпеки підприємства, що включає систему превентивних заходів, яка реалізується через регулярну, безперервну роботу всіх його підрозділів по перевірці контрагентів, аналізу передбачуваних операцій, експертизі документів, виконанню правил роботи з конфіденційною інформацією тощо. Служба безпеки в цьому випадку виконує роль контролера. Отже, це може бути стратегією реактивних заходів, яка буде застосовуватися у разі виникнення або реального здійснення будь-яких загроз економічній безпеці підприємства. Така стратегія базується на використанні ситуаційного підходу і врахуванні усіх зовнішніх і внутрішніх чинників, реалізується службою безпеки через систему заходів, специфічних для даної ситуації.

Ефективність забезпечення економічної безпеки суттєво залежить від правильно обраної тактики, тобто конкретних методів і прийомів, що застосовуються для досягнення поставленої мети в конкретних умовах. Завданням тактики є вибір оптимального рішення і прийомів досягнення цього рішення найбільше прийнятних у кожному конкретному випадку. Ними можуть бути розширення юридичної служби підприємства; застосування додаткових заходів по збереженню комерційної таємниці; створення підрозділу комп'ютерної безпеки; пред'явлення претензій контрагенту-порушнику; звернення з позовом до судових органів; звернення до правоохоронних органів тощо.

Взаємодія підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища покликаний виконувати механізм забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства, направлений на створення і реалізацію умов, які б забезпечили ефективний захист його інтересів.

Будь-який механізм, в тому числі і механізм забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства, повинен ґрунтуватися на наступних принципах (рис. 1):

– законність, який передбачає, що будь-які заходи щодо забезпечення економічної безпеки повинні прийматися в рамках чинного законодавства і не суперечити йому ;

– поєднання превентивних і реактивних заходів. Превентивні – це заходи попереджувального характеру, що дозволяють не допускати виникнення або реалізацію загроз економічної безпеки. Реактивні – це заходи, які приймаються у разі реального виникнення загроз або необхідності мінімізації їх негативних наслідків. При цьому слід забезпечувати пріоритет заходів попередження. Найважливішу роль у справі забезпечення економічної безпеки підприємства відіграють первинні, тобто економіко-правові та організаційні заходи, оскільки саме вони забезпечують фундамент системи безпеки, на відміну від вторинних заходів подолання негативного впливу дестабілізуючих чинників;

– координація і взаємодія, щоб зусилля всіх підрозділів підприємства та окремих виконавців, які забезпечують економічну безпеку, були належним чином спрямовані і скоординовані;

– поєднання гласності з конспірацією вимагає, щоб основні заходи безпеки були відомими всім співробітникам підприємства і мають беззаперечно виконуватися. У той же час, частина заходів повинна бути відома лише вузькому колу виконавців та керівництву, що дозволить своєчасно виявляти і попереджувати потенційні, реальні небезпеки і загрози від власного персоналу та попередити витік інформації назовні;

– компетентність, тобто питаннями забезпечення безпеки підприємства повинні займатися професіонали, які володіють необхідними знаннями та навичками, вміють своєчасно оцінити ситуацію і приймати правильні рішення;

– безперервність, який передбачає, що функціонування комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства повинно здійснюватися постійно на плановій основі;

– плановість, тобто ефективне забезпечення економічної безпеки підприємства можливе за умов, коли вибір і застосування сил, засобів та охоронних заходів здійснюється на основі детально продуманої концепції;

– диференціація заходів передбачає вибір заходів щодо подолання виниклих загроз залежно від характеру загрози і ступеня тяжкості наслідків її реалізації;

– підконтрольність системи забезпечення економічної безпеки керівництву підприємства, щоб система безпеки не перетворилася на замкнуте утворення, орієнтоване на вирішення вузьких завдань без урахування інтересів підприємства в цілому, і для оцінки ефективності діяльності системи і її можливого вдосконалення;

– економічна доцільність передбачає, що витрати на організацію системи безпеки не повинні перевищувати рівня, при якому втрачається економічний зміст їх застосування.

Ефективне функціонування механізму забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства передбачає використання різноманітних засобів. Відповідно до поставлених цілей і особливостей об'єктів захисту (які будуть розглянуті нижче) можуть використовуватися наступні засоби захисту безпеки:

– технічні засоби, до яких відносяться системи охорони зовнішнього периметру, протикрадіжне обладнання, охоронно-пожежні системи, апаратура для відеоспостереження, засоби виявлення вибухових приладів тощо;

– організаційні засоби, які передбачають створення служб безпеки чи інших підрозділів, які забезпечують безпеку підприємства;

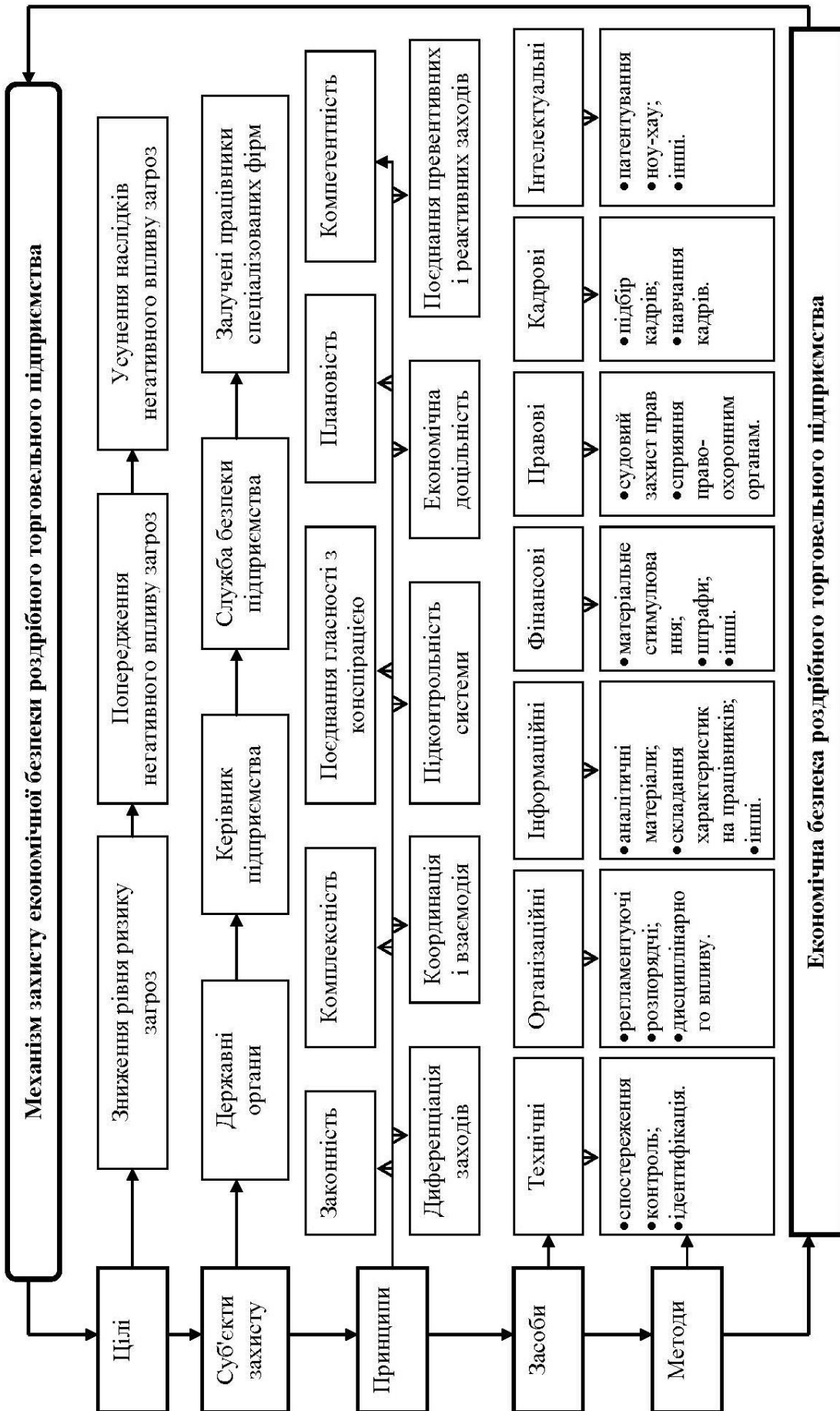

Рис. 1. Склад механізму захисту економічної безпеки роздрібного торговельного підприємства

- інформаційні засоби. До них, передусім, відноситься друкована і відеопродукція з питань збереження конфіденційної інформації. Крім цього, важлива інформація для прийняття рішень з питань економічної безпеки зберігається на комп'ютерах;
- фінансові засоби. Організація ефективного захисту економічної безпеки вимагає у багатьох випадках придбання необхідних технічних засобів, утримання відповідного апарату, що є неможливе без достатнього фінансування;
- правові засоби. При формуванні механізму забезпечення економічної безпеки торговельні підприємства у своїй діяльності повинні керуватися не тільки прийнятими органами влади законами та підзаконними актами, але й розробляти власні нормативні документи з питань забезпечення економічної безпеки підприємства;
- кадрові засоби. Підприємство має бути забезпечене власними кадрами, що займаються питаннями економічної безпеки, або ж користуватися послугами охоронних підрозділів;
- інтелектуальні засоби передбачають залучення до організації економічної безпеки кваліфікованих спеціалістів, наукових робітників, що дозволяє модернізувати систему безпеки підприємства.

Самі по собі засоби ще не забезпечують безпеки підприємства, а вимагають їх практичного використання чи впровадження. Переведені відповідним чином зі статичного в динамічний стан перераховані вище засоби перетворюються в методи забезпечення економічної безпеки підприємства. При цьому під методом (від грец. μέθοδος — «шлях через») розуміється спосіб досягнення мети, цілі, програми, плану завдяки впорядкованій певним чином діяльності [6].

Особливий інтерес складає інтегральний підхід до оцінки ефективності механізмів протидії внутрішнім загрозам, що можуть мати місце у підприємствах торгівлі. Основна суть даного підходу полягає в охопленні шляхом синтезу основних часткових (мало пов'язаних між собою) внутрішніх загроз економічній безпеці торговельних підприємств.

Анкетне опитування менеджерів керівної та середньої ланки вітчизняних торговельних мереж проводилось нами у два етапи. На першому етапі за участю провідних експертів і спеціалістів-практиків у галузі торгівлі з розширеного кола потенційних внутрішніх загроз економічній безпеці торговельних підприємств відібрано перелік найбільш суттєвих, а решту віднесено до інших. Зокрема, спеціалістами до числа таких найважливіших внутрішніх загроз віднесено:

- недостатність фінансових ресурсів;
- недостатність матеріальних ресурсів;
- недостатність інтелектуальних ресурсів (персоналу);
- недосконалість загального менеджменту;
- недосконалість роботи комерційного підрозділу;
- недосконалість роботи (відсутність) підрозділу безпеки;
- конфлікт інтересів підприємств роздрібно торгівлі з постачальниками;
- конфлікт інтересів підприємств роздрібно торгівлі з покупцями;
- мікроклімат в колективі;
- неувважність покупців;
- правопорушення працівників керівної і середньої ланки;
- правопорушення працівників низової ланки;
- кримінальні впливи.

На другому етапі, в процесі аналізу анкетних даних отримано усереднені результати, які подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Оцінка впливу основних видів внутрішніх загроз економічній безпеці торговельних підприємств

Загрози	Вагомість показника, %			Відхилення за період (+;-)	
	Роки			2011-2012 рр.	2010-2012 рр.
	2010	2011	2012		
Недостатність фінансових ресурсів	25,4	28,1	29,7	+1,6	+4,3
Недостатність матеріальних ресурсів	8,3	8,1	7,6	-0,5	-0,7
Недостатність інтелектуальних ресурсів	4,5	4,2	3,7	-0,5	-0,8
Недосконалість загального менеджменту	3,2	2,9	2,8	-0,1	-0,4
Недосконалість роботи комерційного підрозділу	5,8	5,6	5,5	-0,1	-0,3
Недосконалість роботи (відсутність) підрозділу безпеки	10,4	11,4	12,2	+0,8	+1,8
Конфлікт інтересів підприємств роздрібно торгівлі з постачальниками	8,4	8,0	7,6	-0,4	-0,8
Конфлікт інтересів підприємств роздрібно торгівлі з покупцями	2,7	2,5	2,0	-0,5	-0,7
Мікроклімат в колективі	1,6	1,7	1,5	-0,2	-0,1
Забудькуватість покупців	2,5	2,6	2,8	+0,2	+0,3
Правопорушення працівників керівної і середньої ланки	2,9	2,6	2,6	0,0	-0,3
Правопорушення працівників низової ланки	8,7	7,4	7,2	-0,2	-1,5
Кримінальні впливи	12,8	12,4	12,2	-0,2	-0,6
Інші	2,8	2,5	2,6	+0,1	-0,2

Протягом всього аналізованого періоду спеціалістами торговельних мереж до числа найвпливовіших внутрішніх загроз для крупноформатних торговельних підприємств першочергово віднесено недостатність фінансових ресурсів (у середньому 27,7%), а також кримінальні впливи (12,5%) і недосконалість функціонування або цілковита відсутність підрозділу безпеки (11,3%).

До числа вагомих факторів впливу на економічну безпеку підприємств роздрібно торгівлі відносяться також конфлікти інтересів із постачальниками і недостатність матеріальних ресурсів (по 8,0%); адміністративні правопорушення працівників низової ланки (7,8%); недосконалість роботи комерційних підрозділів (5,6%) [7, 8].

Висновки та пропозиції. Таким чином, успішне виконання торговельними підприємствами своїх функцій, їх стійке становище на ринку неможливе без забезпечення їх економічної безпеки. Вирішенню цього завдання повинен сприяти чітко налагоджений механізм забезпечення економічної безпеки кожного конкретного крупно форматного чи роздрібно торговельного підприємства.

Проведена нами шляхом опитування експертів та працівників торгівлі оцінка ефективності протидії загрозам економічній безпеці торговельних підприємств дозволила виокремити найбільш вагомі з них – низький рівень забезпечення фінансовими ресурсами; недоліки в роботі служб безпеки; недостатнє забезпечення матеріальними ресурсами; неузгодженості інтересів торговельних підприємств з товаровиробниками та постачальниками; зловживання з боку працівників.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Білошкурська Н.В. Економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки підприємства: принципи побудови, функції, структура / Н.В.Білошкурська //Економіка держави, 2013.- № 12.- С.24-29.
2. Малаяр А. Новый подход к вопросам экономической безопасности – или как не дать себя утопить / А.Малаяр //Бизнес и безопасность, 2012.- № 6.- С.33-38.
3. Могиліна Л.А. Науково-методичні засади оцінювання рівня фінансової безпеки промислових підприємств України / Л.А.Могиліна //Актуальні проблеми економіки, 2014.- № 1.- С. 186-192.
4. Тимошенко К.С. Функціональне навантаження механізму фінансової безпеки суб'єкта підприємництва / К.С.Тимошенко //Економіка держави, 2013.- № 12.- С. 66-70.
5. Прокопенко О.В. Особливості управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств України / О.В.Прокопенко, М.Д.Домашенко, В.Ю.Школа //Актуальні проблеми економіки, 2014.- № 10.- С. 188-194.
6. Економічна енциклопедія [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://enbv.narod.ru/text/Econom/encyclo/index.html>.
7. Хомів О. В. Особливості забезпечення економічної безпеки підприємств торгівлі в сучасних умовах / О. В. Хомів // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ : збірник наукових праць. – Львів, 2011. – Вип. 1. – С. 235 – 242. – (Серія економічна).
8. Хомів О. В. Система взаємозв'язків об'єктів захисту складових економічної безпеки роздрібних підприємств з видами загроз / О. В. Хомів // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.12. – С. 284-289.

УДК 331.556

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНСТРУМЕНТІВ НАДАННЯ ДОПОМОГИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ

Чуприна О.О., к. держ. упр., доцент кафедри маркетингу Донецький державний університет управління, м. Маріуполь (Україна)

Чуприна О.О. Формування національних інструментів надання допомоги внутрішньо переміщеним особам.

У статті розглянуто питання, пов'язані з вирішенням проблем внутрішньо переміщених осіб. Розглянуто ключові характеристики понять «внутрішньо переміщена особа» та «біженці». Зазначено, що категорія внутрішніх переміщених осіб була вперше зафіксована в Україні у 2014 році. Проаналізовано динаміку внутрішніх переміщень з Криму та Сходу України. Зроблено висновки щодо різкого збільшення масштабів внутрішньої міграції населення. Визначено причини, які викликали переміщення громадян зі східних областей України. Розглянуто комплекс проблем, які пов'язані з вимушеною міграцією і потребують системного підходу до вирішення. Проаналізовано норми міжнародного права, акцентовано увагу на Керівних принципах, що стосуються осіб, переміщених всередині країни. Розглянуто основи національного законодавства, спрямованого на підтримку внутрішньо переміщених осіб. Визначено необхідність формування концепції захисту і підтримки внутрішньо переміщених осіб, запропоновано національні інструменти надання допомоги цим громадянам.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, законодавча база, внутрішня міграція, міграційні процеси.

Чуприна Е.О. Формирование национальных инструментов оказания помощи внутренне перемещенным лицам.

В статье рассмотрены вопросы, связанные с решением проблем внутренне перемещенных лиц. Рассмотрены ключевые характеристики понятий «внутренне перемещенное лицо» и «беженцы». Указано, что категория внутренних перемещенных лиц была впервые зафиксирована в Украине в 2014 году. Проанализирована динамика внутренних перемещений из Крыма и Востока Украины. Сделаны выводы относительно резкого увеличения масштабов внутренней миграции населения. Определены причины, вызвавшие перемещения граждан из восточных областей Украины. Рассмотрен комплекс проблем, связанных с вынужденной миграцией и требующий системного подхода к решению. Проанализированы нормы международного права, акцентировано внимание на Руководящих принципах, касающихся лиц, перемещенных внутри страны. Рассмотрены основы национального законодательства, направленного на поддержку внутренне перемещенных лиц. Определена необходимость формирования концепции защиты и поддержки внутренне перемещенных лиц, предложены национальные инструменты оказания помощи этим гражданам.

Ключевые слова: внутренне перемещенные лица, законодательная база, внутренняя миграция, миграционные процессы.

Chuprina O. Formation of national instruments assisting internally displaced persons.

The questions related to the problems of IDPs. Considered key characteristics concepts of "internally displaced persons" and "refugees". It is noted that the category of internally displaced persons was first recorded in Ukraine in 2014. The dynamics of internal displacement from the Crimea and eastern Ukraine. The conclusions about the sharp increase in internal migration. The reasons that caused the movement of citizens from the eastern regions of Ukraine. We consider complex issues related to forced migration and need a systematic approach to the solution. The analysis of international law are considered, the Guidelines relating to persons displaced within the country. The basics of national legislation aimed at supporting internally displaced persons. The necessity of forming the concept of protection and support internally displaced persons proposed national instruments to help these citizens.

Keywords: internally displaced person, legislation, internal migration, migration processes.

Постановка проблеми. Однією з характерних тенденцій розвитку сучасних міграційних процесів в світі, є неухильне зростання чисельності внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в ряді країн, що пояснюється різними факторами економічного та політичного характеру. За даними Моніторингового центру з питань недобровільних переміщень, чисельність ВПО у світі в 2013 році досягла рекордної відмітки – 33,3 млн. осіб, що вдвічі перевищує чисельність біженців (близько 16 млн.). Лише за 2013 р. їхня кількість збільшилася на 4,5 млн. осіб. Найгострішою проблема є в Сирії, Судані, Нігерії, Іраку. В Європі чисельність ВПО сягає 2,2 млн., у т.ч. в Азербайджані 543 тис., Вірменії 8 тис, Грузії 206 тис, Росії 34 тис., Туркменістані 4 тис., Узбекистані 3 тис. осіб [1].

Слід звернути увагу, що категорія ВПО («внутрішні переселенці», «вимушених переселенці») була вперше зафіксована в Україні у 2014 році. Її поява пов'язана з трагічними наслідками подій, які відбуваються в Криму, а також на частині територій Донецької й Луганської областей. Так, станом на березень 2015 р. вимушено залишили місця свого проживання і шукали притулку в інших регіонах країни більше мільйона громадян. Серед них діти, інваліди, особи похилого віку, тобто особливо вразливі категорії людей.

Аналіз досліджень загальної проблеми. Дослідженню міграційних процесів присвячено праці вітчизняних вчених, серед яких: Е. М. Лібанова, І.П. Майданік, О. А. Малиновська, О.У. Хомра, І.М. Прибиткова, Ю.І. Римаренко.

Однак, питання, пов'язані з вирішенням проблем ВПО є вельми актуальними і потребують термінової уваги. Це дозволить системно підійти до розв'язання проблем, забезпечити регульований розвиток процесів.

Виділення невирішеної проблеми. Хоча в державі функціонує система прийому біженців, діє відповідне законодавство, до розв'язання проблеми вимушених ВПО країна була не готовою.